

مقدمه

بیداری اسلامی در دهه‌های اخیر در کشورهای اسلامی و در بین مسلمانان سایر کشورها پدیده‌ای است که شگفتی آفریده است. مطالعه این پدیده و بررسی و تجزیه و تحلیل آن از مدت‌ها پیش در دستور کار قدرت‌هایی قرار گرفته که از آن احساس بیم و هراس داشته‌اند و هم اینان برای فهم و شناسایی بیداری اسلامی و یافتن راه‌های مقابله و انهدام و یا به انزوا کشاندن این موج؛ تلاش‌های گسترده‌ای را شروع کرده‌اند.

در بخش پنهان این ماجرا، قطعاً صدها پروژه مطالعاتی امنیتی و عملیاتی در دستورکار سرویس‌های اطلاعاتی-امنیتی قدرت‌های مخالف اسلام بوده و در حال اجراست، که احیاناً برخی از این عملیات به دلایلی آشکار شده است. این تلاش گسترده همپای پیروزی انقلاب اسلامی ایران، در راستای محدود کردن این تحول و جلوگیری از گسترش بیشتر بیداری اسلامی با حساسیت بیشتر و شدت مضاعفی پیگیری گردید.

تأثیر انقلاب اسلامی در بیداری اسلامی

بسیاری از صاحب‌نظران درخصوص پدیده جنبش‌های اسلامی معاصر معتقدند که انقلاب اسلامی ایران یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در پیشبرد روند بیداری و آگاهی مسلمانان و ازدیاد فعالیت‌های مؤثر در جوامع عربی و اسلامی بوده است. نظریه تأثیرپذیری کشورهای اسلامی از انقلاب، مبتنی بر سخنان رهبران جنبش‌های آزادی‌بخش و الگوبرداری آنان از انقلاب ایران و مطالعه تحولات و رویدادهایی است که در کشورهای اسلامی رخ داده است.

تأثیر رهبری حضرت امام خمینی (ره) در بیداری مستضعفان و مسلمانان جهان بر هیچ‌کس پوشیده نیست.

این تأثیر از جنبه دینی، بسیار کم‌نظیر بوده است، به طوری که شخصیتی را سراغ نداریم که تا این اندازه تفکر، نهضت و عملکردش در تاریخ و در سطح جهان تأثیر گذاشته باشد. امام خمینی، معنای قدرت را نه تنها در جهان اسلام بلکه در کل جهان تغییر داد. قدرتی که قبل از او متکی بر منابع و منافع مادی بود، پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، تبدیل به احترام به عقاید، پرورش افکار و اطلاع‌رسانی شد.

انقلاب اسلامی حرکتی بسیار مهم در جامعه جهانی به‌شمار می‌آید. به گزارش رادیو لندن امام خمینی انقلابی را رهبری کرد که جهان را لرزاند.^۱ در عصری که جاهلیت مدرن همه‌جا را فرا گرفته

به گزارش رادیو لندن امام خمینی انقلابی را رهبری کرد که جهان را لرزاند

و هم اینان برای فهم و شناسایی بیداری اسلامی و یافتن راه‌های مقابله و انهدام و یا به انزوا کشاندن این موج، تلاش‌های گسترده‌ای را شروع کرده‌اند. بسیاری از صاحب‌نظران در پدیده جنبش‌های اسلامی معاصر معتقدند که انقلاب اسلامی ایران، یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در پیشبرد روند بیداری و آگاهی مسلمانان و ازدیاد فعالیت‌های مؤثر در جوامع عربی و اسلامی بوده است.

حدیث این ماجرا را رهبر معظم انقلاب، این‌گونه ترسیم کرده‌اند: «قبل از انقلاب اسلامی در بسیاری از کشورها و از جمله در کشورهای اسلامی، گروه‌ها و جوان‌ها و ناراضی‌ها و آزادی‌طلب‌ها یا ایدئولوژی‌های چپ وارد میدان می‌شدند اما بعد از انقلاب اسلامی، پایه و مبنای حرکت‌ها و نهضت‌های آزادی‌بخش، اسلام شد. امروز در هر نقطه‌ای از دنیای وسیع اسلام- که جمعیت یا گروهی، به انگیزه آزادی‌خواهی و ضدیت با استکبار حرکت می‌کند- مبنای قاعده کار و امید و رکنشان تفکر اسلامی است».

کلیدواژه‌ها: انقلاب، مسلمان، بیداری، امام خمینی

**پیتر شولاتور،
نویسنده و مفسر
سیاسی مشهور
کشور آلمان،
می گوید: «اکنون
نهضت بازگشت
به دین و مدینه
فاضله آغاز شده
است بنابراین
جهانیان به برکت
انقلاب اسلامی
در یافته اند که
تنهاراه سعادت،
اسلام است»**

چشم امید بشریت کعبهٔ آمال خود را در بلوک شرق و غرب جست و جو می کرد، ناگهان انقلاب اسلامی مانند خورشید تابان، مردم جهان را با نور اسلام بیداری بخشید و این رستاخیز اسلامی است که جانهای مرده را بیدار کرده و زمینه را برای روزی آماده می سازد که به سؤال «لِمَنِ الْمُلْكُ» (غافر/ ۱۶) پاسخ دهد.

جاهلیت مدرن

در این عصر ظلمانی، که شعلهٔ امید بشریت، چهره خاموشی به خود می گرفت، ناگهان جهانیان شاهد انفجار نوری در ادامهٔ حرکت انبیا (علیهم السلام) شدند و آن هم انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی «ره» بود که پیام آن عدالت، توسعه و رفاه بر مبنای معنویت گردید. میشل فوکو، فیلسوف اجتماعی فرانسه، می گوید: «مردمی که روی این خاک (ایران) زندگی می کنند در جست و جوی چیزی هستند که ما غربیها امکان آن را پس از رنسانس و بحران بزرگ معنویت از دست داده ایم و آن معنویت سیاسی است».

انقلاب اسلامی بخشی از پازل ناتمام چینش نیروها در عصر حاضر است که توانست یکبار دیگر ردای ایدئولوژی را به دین اسلام ببوشاند و توجه همگان را برانگیزد. با شکست شرق و غرب در رویارویی با انقلاب اسلامی بعد از فروپاشی شوروی سابق، نظریات فوکویاما و هانتینگتون، به عنوان دو نظریهٔ اصلی در غرب، مطرح شد. فوکویاما که معتقد به پایان تاریخ بود و اینکه رقیب لیبرال دموکراسی شکست خورد و ملت‌ها در عرصهٔ جهانی لیبرال دموکراسی را انتخاب کرده اند؛ لذا به پایان تاریخ مطلوب رسیده ایم و هیچ معارضی نداریم. فوکویاما در شرح نظریهٔ خود چنین می افزاید: «دموکراسی شکل نهایی حکومت در جوامع است و تاریخ بشریت نیز مجموعه‌ای منسجم و جهت دار است که بخش عظیمی از جامعهٔ بشری را به سمت نظام دموکراسی لیبرال سوق می دهد. انقلاب اسلامی در طی سی و اندی سال که از عمر آن می گذرد توانسته است: ۱. از مرزهای خود عبور کند. ۲. منشأ شکل گیری و احیای هویت تمدنی الهی قرار گیرد و جهان را با پیام حیات بخش خود تحت تأثیر قرار دهد. این تأثیر از آنجا ناشی می شود که تا قبل از انقلاب اسلامی، مقولهٔ دین جزء معضلات حل شده به حساب می آمد و در بین بشریت رو به فراموشی می رفت، چنانکه کسانی مانند مارکس، دورکهایم و ویر معتقد بودند که دین سنتی، بیش از پیش در دنیای مدرن به صورت امری حاشیه‌ای درمی آید و دنیوی شدن فرایندی اجتناب ناپذیر است.

پیتر شولاتور، نویسنده و مفسر سیاسی مشهور کشور آلمان، می گوید: «اکنون نهضت بازگشت به دین و مدینهٔ فاضله آغاز شده است بنابراین جهانیان به برکت انقلاب اسلامی دریافته اند که تنهاراه سعادت، اسلام است. اکتاوپیواز، نویسندهٔ معروف غربی و برندهٔ جایزهٔ ادبی نوبل، طی مقاله‌ای با عنوان «امپراتوری دموکراسی (آمریکا) در سراسیمب سقوط» می نویسد: «چشم انداز آمریکا به هیچ وجه روی نوید و آرامش را نشان نمی دهد».

لذا مشاهده می کنیم که انقلاب اسلامی تمدن مادی غرب را در حال غروب و افول قرار داده و همهٔ سر و صداهایی که به گوش می رسد، سر و صدای تمدن

در حال عقب نشینی از میدان جامعهٔ جهانی است. بابی سعید می گوید: «از مجموع کابوس های بسیاری که هر چند وقت یکبار در تمدن غربی پیدا شده، شاید هیچ یک به اندازه اسلام در عصر حاضر گیج کننده، عجیب و غیر قابل جبران نبوده است».

بنابراین، ملاحظه می کنیم که انقلاب اسلامی با ظاهر ساختن باطن خبیث شرق و غرب و شکست آنان بار دیگر هوشیاری و عزت را به امت اسلام بازگردانده است. گرایش هر چه بیشتر مردم به اسلام در عصر حاضر نشان می دهد که ظلمت جهالت از بشریت دور گشته است. امروز دورنمای صدور انقلاب اسلامی را در جهان مستضعفان و مظلومان بیش از پیش می بینیم و جنبشی که از طرف مستضعفان و مظلومان جهان علیه مستکبران و زورمندان شروع شده در حال گسترش است، امیدبخش آتیهٔ روشن است و وعدهٔ خداوند تعالی را نزدیک و نزدیک تر می کند. گویی جهان مهیا می شود برای طلوع آفتاب ولایت از افق مکهٔ معظمه و کعبهٔ آمال محرومان و حکومت مستضعفان.

مصدق‌هایی از تأثیر انقلاب اسلامی بر مسلمانان

آگاهی سیاسی: پس از پیروزی انقلاب اسلامی، تشکل‌های مردمی متعددی به طور خودجوش شکل گرفت و ارتباط این تشکل‌ها با دیگر نقاط جهان برقرار شد که البته خشم و عکس العمل‌های تند بسیاری از محافل غربی و در رأس آن‌ها آمریکا را برانگیخت. ولی مردان و زنان ایرانی بدون توجه به این برآفتگی‌ها، به صدور معنوی بیداری اسلامی ادامه دادند، تا حدی که به برکت الگوی ارائه شده از سوی انقلاب اسلامی برای حضور سیاسی اجتماعی، مردم دیگر کشورها به تدریج به آنچه از دست داده بودند، آگاه شدند که نمونهٔ آن را در انتخاب دو اصل «حجاب و حضور در اجتماع» از سوی زنان ترکیه می بینیم.

حجاب اسلامی: تصویری که انقلاب اسلامی از زن ارائه کرد دو تأثیر مهم برجای گذاشته است: نخست آنکه زن مسلمان، خانه نشین و منفعل نیست. غربی‌ها فکر می کردند که زنان ایرانی فعالیت‌های اجتماعی چندانی ندارند و تنها به خانه‌داری مشغول اند. دوم اینکه نگرش‌های منفی دربارهٔ زنان مسلمان کاهش یافت و نوع حجاب زنان جمهوری اسلامی به شیوه‌های مختلف به دیگر کشورها اعلام شد.

دکتر حسن
التراپی رهبر
جبهه اسلامی
سودان می گویند:
«انقلاب اسلامی،
اندیشه کار مردمی
و استفاده از
توده های مردم را
به عنوان هدیه ای
گران بهادر جهان
اسلام تجربه کرد»

دهد که این توطئه با هدف تخریب وجهه مترقی و عدالت خواهانه انقلاب اسلامی صورت گرفته است.

حضرت آیت الله خامنه ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی، بارها درباره توطئه های دشمنان انقلاب اسلامی و القای آنان در این زمینه هشدار داده اند و در این باره در یکی از بیاناتشان، با اشاره به قضیه فلسطین، شکست های نظامی و سیاسی پی در پی صهیونیست ها در لبنان و فلسطین در سال های اخیر را ناشی از اقتدار روزافزون نسل به پا خاسته فلسطین می دانند و بر این نکته تأکید دارند که این جهاد عظیم بخش برجسته ای از جهاد گسترده دنیای بیدار شده اسلام با مستکبران و متجاوزان است.

این دیدگاه ها نشان می دهد عرصه تأثیرگذاری انقلاب اسلامی بر جنبش ها و جریان های آزادی خواه و استقلال طلب بسیار گسترده تر از یک مبارزه و مقاومت و پایداری در برابر نظام سلطه است. زیرا این تأثیرگذاری وارد عرصه های اندیشه،

خلافت و نوآوری شده و به تعبیر دقیق تر مبتنی بر جهاد بزرگ علمی و سیاسی و اخلاقی است. از این روست که قدرت های استکباری از متوقف ساختن جریان مستمر و عمیق انقلاب اسلامی در عرصه منطقه ای و بین المللی در مانده و ناتوان شده اند و حتی در پاره ای موارد در تحلیل پیروزی حزب الله در جنگ ۳۳ روزه لبنان یا پیروزی حماس در برابر رژیم صهیونیست، از این رویداد به عنوان الگویی ملهم از انقلاب اسلامی ایران یاد کرده اند.

وقایع یک دهه اخیر در سراسر جهان نیز، از جمله در آمریکای لاتین که به پیروزی جریان های مردم سالار در برخی کشورهای آمریکای لاتین و سقوط نظام های طرفدار آمریکا در این منطقه منجر شده است، نشان می دهد که تحولی بزرگ در سطح جهانی آغاز شده است. در این تحول، الگوبرداری از حرکت های اسلامی، جنبش های آزادی خواه را از دایره سلطه آمریکا و قدرت های استکباری خارج ساخته است و با وجود برخی جریان های اختناق و سرکوبگر، این گروه ها به رشد و حرکت تکاملی خود ادامه داده اند. این در حالی است که در این خیزش و بیداری، جریان های ضعیف و سازشکار در فلسطین، در مقابل جریان های پویا و پر قدرت جنبش های رهایی بخش در لبنان و فلسطین، به تدریج به حاشیه رانده می شوند و به جای آن ها، ارزش های واقعی در مبارزه، نظیر گرایش به جهاد و ایثار و شهادت، وارد فرهنگ سیاسی جنبش های سیاسی شده است که به عنوان اصول ارزشی پیروزی انقلاب اسلامی ایران شناخته می شوند.

وحدت دین و دولت: در حال حاضر جریان های اسلامی را در میان مهم ترین گروه های سیاسی جهان می بینیم. آن ها بر این باورند که دین و سیاست با یکدیگر ارتباط دارند و تفکیک ناپذیرند. این باور متأثر از انقلاب اسلامی و نظریه جهان گرایی آن یعنی تلفیق دین و سیاست است.

مبارزه با استکبار: یکی از تحولات پس از انقلاب اسلامی، انتخاب اسلام به عنوان راهی برای مبارزه با استبداد و استکبار است. تبدیل مسئله فلسطین از یک مسئله ناسیونالیستی و کمونیستی به یک مسئله اسلامی، یکی از برجسته ترین ارزش هایی است که از انقلاب اسلامی به عاریت گرفته شد. بنابراین، جنبش فلسطین برای خارج شدن از بن بست مبارزه بی سرانجام خود، اسلام را تنها ابزار کارآمد یافته است.

الگوی جهانی: انقلاب اسلامی در صدد است بر پایه دین نظامی جهانی ایجاد کند و برای تحقق این هدف، دو راهبرد (استراتژی) را در پیش گرفته است: نخست، پیروی از یک برنامه کوتاه مدت با هدف مقابله با جهانی سازی به مفهوم غربی و تلاش برای جلوگیری از برقراری نظام جهانی مبتنی برآموزه ها و ارزش های غربی. دوم، اجرای برنامه درازمدت به منظور تضعیف جهانی شدن غربی با ارائه تصویری از نظام مطلوب و آرمانی اسلامی.

مردمی بودن: یکی از ویژگی ها و ارزش های انقلاب اسلامی ایران، مردمی بودن آن است و اینکه توانایی بسیج توده های مردم را دارد. دکتر حسن التراپی رهبر جبهه اسلامی سودان می گویند: «انقلاب اسلامی، اندیشه کار مردمی و استفاده از توده های مردم را به عنوان هدیه ای گران بهادر جهان اسلام تجربه کرد. گرایش به اندیشه کار مردمی، جنبش های اسلامی را به سوی وحدت طلبی مذهبی و قومی سوق داد و جنبش های اسلامی سیاسی را از اختلاف و تفرقه دور ساخت. در نتیجه آن ها را از تشکیلات قوی تر، امکانات وسیع تر، حمایت گسترده تر و پایداری بیشتر برخوردار نمود. در میان جریان های سیاسی فعال در نظام های سیاسی و به ویژه در دولت های اسلامی، تشکل های قوی و تأثیرگذاری به وجود آمده اند که از جمله

آن ها جنبش های مقاومت اسلامی در فلسطین و لبنان است. اما این نکته را نباید از نظر دور داشت که آمریکا، به عنوان اصلی ترین دشمن انقلاب اسلامی ایران، در خلال سه دهه گذشته پس از پیروزی انقلاب اسلامی تلاش کرده است انقلاب اسلامی ایران را مترادف با جریان های انحرافی و افراطی و تروریستی در پوشش گروه های اسلامی نظیر گروه طالبان و جریان تروریستی القاعده نشان

منابع

۱. آیین انقلاب اسلامی؛ گزیده ای از اندیشه امام «ره»، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام ره، چاپ اول، بی جا، ۱۳۷۳.
۲. اسپوزیتو، جان آل؛ انقلاب اسلامی و بازتاب جهانی آن، مترجم: محسن مدیر شانه چی، انتشارات بارز، چاپ اول، تهران ۱۳۸۲.
۳. اکبری، محمدرضا؛ سیمای امام خمینی «ره»، انتشارات پیام عترت، چ ششم، ۱۳۷۸.
۴. بابی سعید؛ هراس بنیادین، مترجمان: غلامرضا جمشیدیان، موسی مبرق، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۹.
۵. حاجتی، میر احمد رضا؛ عصر امام خمینی (ره).
۶. فوکو، میشل؛ ایرانی ها چه روایی در سر دارند؟، مترجم: حسین معصومی همدانی، تهران ۱۳۵۷، انتشارات هرمس، ۱۳۷۷.
۷. فوکویاما، فرانسیس؛ آمریکا بر سر تقاطع، مترجم: مجتبی امیری وحید، نشر نی، ۱۳۸۶.
۸. میرباقری، سیدمحمد مهدی؛ در شناخت غرب، مؤسسه فرهنگی فجر ولایت، چاپ اول، قم، ۱۳۸۵.